

Redacția și Administrația:
Budapesta, VII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.

Apare în fiecare Duminică.

ADEVÉRUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileri
Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileri
Pe 1/4 an 80 fileri
Pe 1 lună 30 fileri
Un număr singur 6 fileri

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria.

Apel!

Partidul socialdemocrat din Ungaria
își va ținea

al XI. congres

(adunare de partid)

în Budapesta la 3., 4. și 5. Aprilie n. Programul congresului deocamdată este următorul:

1. Raportul direcțiunii partidului.

a) Raportul secretariului. Referent: J. Weltner.

b) Raportul casarului. Referent: J. Kardos.

2. Raportul comisiei de controlă.

3. Presa partidului. Referent: E. Garami.

4. Naționalitățile și partidul socialdemocrat. Referent: M. Grossmann.

5. Alegerea direcțiunii partidului.

6. Libertatea de agitare.

Referent: Dr. A. Goldner.

7. Lupta pentru votul universal.

Referent: D. Bokányi.

8. Edificarea organelor. Referent: J. Kardos

9. Organizarea economilor.

Referent: A. Csizmadia.

10. Eventuale propuneri.

Direcțiunea partidului.

*

§ 17. al statului organic definește următoarele:

Nu mai acele organe pot trimite reprezentant, cari au fost în acțiune cel puțin cu 3 luni înainte de congres.

Un organ are dreptul a trimite cel mult doi deputați. Aceștia să aleg la adunare, la conferență sau unde nu se poate să aleg pe cale privată.

Dacă între cei doi aleși nu este femeie, atunci femeile își pot alege deputat dechilin.

Ear despre eventualele propuneri dă îndrumări § 16. în modul următoriu:

Propunerile sunt de a se comunica secretariatului cel puțin cu 15 zile înainte de congres și cel puțin cu 10 zile înainte sunt de a se publica în foaie.

La congres!

Să apropie ziua, când toți muncitorii proletari din Ungaria își vor trimite deputații la Budapesta, la congresul socialdemocrat, ca să se sfătuiască despre soarta muncitorilor apăsăți. Congresul socialdemocrat este parlamentul muncitorilor. Durere, noi muncitorii, cari sustinem cu muna noastră țara întreagă, suntem esclusi din sfatul țerei, unde se aduc hotăriri despre soarta locuitorilor din țară. Ne-am făcut așa dară noi un parlament: acesta este congresul socialdemocrat, ce se ține în fie-care an în Budapesta.

La acest congres vin muncitorii din toate comunele țerei întregi. Și ne sfătuim aici la un loc noi toți muncitorii apăsăți, unguri, români, sârbi, slovaci și nemți. Aici nu este întrebare nimeni, că de ce ege sou de ce națiune se ține, ci cel ce muncește și este apăsă, este totodată și

fratele nostru și dimpreună cu noi luptă în contra apăsării.

Dușmanii muncitorilor creapă de ciudă, că ved, că muncitorii români s'au luminat și nu se mai lasă trași pe sfoară, ci cu fruntea ridicată, cu glas înalt pretind drepturile.

Și din toate puterile ne apasă. Pe frații noștri, frați în muncă și frați în suferințe îi închide și îi chinuie, iar foaia Adevărul, foaia muncitorilor români o confiscă, nămai ca să nu poată cetii români dreptatea. Dar zădarnic ne urmărește dușmanii. Muncitorimea știe deja, că cine's pritenii lui și știe de cine are să se ferească. Știe că singură socialdemocrația luptă într'ader spre binele muncitorilor. Și știe, că are să lupte în contra jăfuirii și apăsării.

Astăzi trăim zilele apăsării, dar o să vină și vremea noastră!

Acuma însă, când dușmanii vreau să ne spargă rândurile, noi cu cea mai mare înșufletire trebuie să fim nedespărțiți la olaltă. Dacă ne strâng lanțurile, chiar să curgă și sânge roșu din mâinile noastre, noi una să strigăm: Să trăiască socialdemocrația!

Și ca credința să se întărească în noi, este de lipsă, că la congresul ce se va ține în anul acesta în Budapesta, să nină românii din toate părțile țerei. Să nu fie în țara această nici o comună românească, de unde să nu vină cel puțin 2 frați români la congres. Să fie în Budapesta, în inima țerei 100 de români. Să arătăm că s'au deșteptat românii din țară. Să venim la congres și să ne plângem jalele înaintea lumii întregi, că lumea întreagă să ne audă glasul.

Sus, fraților români! Din fiecare comună unde a pătruns sămânța socialdemocrației, alegeți 2 frați. Adunați-le spese și îi trimiteți la congres. Să nu lipsească din nici un loc socialdemocrația români; Să arătăm lumii ranele, ce le-am căpătat diu strângerea lanțurilor și să strigăm cu toții:

— Voim și cerem dreptate!

La congres să se aleagă doi delegați!

Pe carte!

Dacă moșii-strămoșii noștri își puteau purta socoata pe răboj și nu aveau lipsă de știința slovelor și a cărții, noi strănepoții lor, trăitori în zilele de acum, n'o mai putem duce cu încreștatul de răboj și cu nepricopsala, la scris și la carte. În aceste vremuri, pricopsite în cumintenia științei isvorite din buchile și slovele dătvare de lumină și adevăr ale cărții, nici noi nu putem rămânea departe, nu ne putem închide mintea și gândul înaintea primenelii iscusite cuprinsă în slovele tilcuitoare de vești și povești, noauă scumpe și dragi, de sfaturi cu miez și de povește părintești, stăruitoare spre bine și adevăr.

Sufletul, viața celor ce au venit mai acum o sută și mai bine de ani, cu pățaniile și strădaniile lor spre o viață mai bună și mai fericită, cu comoara neprețuită de sfaturi și povește cuminti și bătrânești, răsărite din capete ninse de vremile cumintitoare și scurse din inimă bătute de greul vremilor de traiu de atunci, — le aflăm prinse, le găsim înmormântate și turnate în slovele de plumb ale cărților rămase de pe atunci, scrise de oameni pricepători, iscusiti la vorbă și meșteri fără greș la sfat; cărți închegate, foae de foae din plinul unei dragosti de neam și de lege.

Aceste vremuri ascunse, împenate de mințenia faptelor și cumpeneala vorbelor bătrânilor neamului nostru, numai la lumina cărții și a slovenilor le putem cunoaște.

Și faptele de bine plinite de înaintașii neamului nostru, pricepători de bine și rău, trebuie să le cunoaștem și cu dragoste să le învățăm, căci sunt suflet rupt din sufletul nostru de neam, și de răspunsurile întâlnite de noi în cărțile mai marilor noștri, minți și de capete alese pe sprinceană din mulțime, atarnă sufletul, atarnă viața pe veacuri înapoi a neamului nostru.

Or-ee neam trăiește prin trecutul său.

— În hăul cutropitor al năpăstelor ce te îmbulzese pe nemiluite în coaste și vreau să-ți mănânce ortul, și în mijlocul strădaniilor și opintelelor de a te ținea sus și tare, de nu ți-ai proptă și pârghie trecutului cu faptele bune și luminoasă, ducătoare spre bine, și cu pățaniile răbdate în seurgerea vremii, povățuitoare spre luminșul uor zări vestitoare de o viață mai seaină, — și cu sfaturile cuminti ale uor învățaturi cu miez bătrânesc și copt, știute și învățate din pățania vremii, dăscălitorea cu minte de neamuri, — atunci te pierzi, — în lipsa de opaiet luminător și povățuitor — spre drumuri bătute și poteci desfundate, te înghite fundut năimitor al prăpăstiilor, de cari și-au știut feri traiul cei ce au vecuit înainte vreme.

Dosând sfatul și povața dată de trecut, îți cheltuești puterile și traiul bătând câmpiile, ca un cal fără frâu. Trecutul nebagat în samă se răsbună amar. Copilul nevirstnic la trup și necopt la minte, de nu ia în samă povața stăruitoare spre bine a părinților, dă în gropi, în grește drumul și-un neam de oameni, de nu ia în samă cumintenia poveștelor și sfaturilor date de moșii-strămoșii lui, închegate în scoarța cărții de iert-alaltăieri, se perde și se istovește rătăcind pe alte drumuri. Invățătura vieții, ni-o dă trecutul și de acolo trebuie s'o seotem; dragostea de neam și de lege și dornicia de viață ni-o dau faptele sevirstite de eroi, răsăriți din aluatul bun al neamului nostru, și de acolo trebuie s'o sugem, de acolo trebuie s'o învățăm. Și de acces, slova cărții trebuie s'o știm mai întâiu.

Cartea de ieri trebuie s'o știm de-arostul, iar de eea de azi nu ne putem lipsi, trebuie să stăruim s'o știm. Chiagul bun al străduințelor și opintelelor de azi, îl aflăm în cărți numai; și de el nu ne putem lipsi. Slova cărții de ieri varsă în noi dragoste de viață și muncă ne luminează, cu veacuri înapoi, drumul ce avem să-l batem; iar litera cărții de azi ne cumintește în alegerea uneltelor și mijloacelor ducătoare spre țel.

Neamurile, trăitoare în zilele de acum, toate tind, pe întrecute și cu zel, în a-și îmbunătăți și îndulci viața de aci, în a-și ușura cât mai tare traiul zilelor, în a-și lărgi și îmbogăți pământul țării ce li-e dat în a-se întări cu nădejde contra vânturilor și valurilor sorții aprige, — și calul lor de bătae e — cartea, e știința, suptă slovă de slopă, din cuminenția cărților fără greș la sfat. Iar noi, popor copil, cari abia suntem la începutul vieții, nu ne putem lipsi de carte. Trebuie să învățăm cu drag, să ne desnădăduim sufletul și mintea de veacuri.

Suntem departe, cu veacuri înapoi de popoarele cu școală și cu carte din apus. Și de vrem să ne inghită valul îndirjit al vremii potopitoare de neamuri, atunci trebuie să ne folosim de uneltele și armele de războire, ce le folosesc ei, altcum rămânem bătuti și înjgați la carul nevoii și șerăciei.

Roata vtemii se învîrte înainte, și nu te întreabă de mergi sau stai. Unda și valul te ridică sus și-ți dă vînt la vale, de cumva nu ia veste și n'o ferești din cale. În vreme trăim și între neamuri, și trebuie să jucăm cum cântă vremea și cum joacă alții, de vrem să ospătăm și noi — de vrem să avem și noi un locșor la masa vieții, de vrem să ne înfruptăm și noi din roadele coapte și bune ale unei vieți hrănitoare de știința minunată a cărții.

Cărma vieții de azi o duce cartea și noi asta trebuie să ni-o însemnăm bine. Neamurile din apusul luminat în pricopsința minții și tare în baierile pungii, au ajuns unde sunt, pe culmile luminate și pâr-guite de focul sfânt al soarelui propășirii redeșteptătoare de popoare, numai prin iscusința suptă din slovele cumintitoare ale cărții și învățată, din adins și cu dragoste, din istoria trecutului, povestilor de fapte mari. Spre aceste culmi mai trebuie să rîvnim și noi. Și avem chiar drept să rîvnim.

Si să ne așternem deci pe carte, și lumina isvorită din slovele ei s'o sugem cu dragoste și cu zel.

Suntem în noapte și în întunec, și lumină ne trebuie. În nopse de n'ai lumină greșești drumul, și în viecea, de n'ai știința de carte, te abați dela țelul menirei, ce ți-e dată de sus. Drumul, ce avem să-l batem, ni-e infundat și înțelenit de imbulzala fără răgaz a vremilor de năpaste, și numai cartea o să ni-l de desfunde.

„Adevărul“ trebuie răspândit!

Congres! Congres! Congres!

Socialiștii români din toată Ungaria trebuie să fie reprezentați la congresul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Să nu fie nici o comună românească, de unde să nu se trimeată delegați.

După statutale orgavice ale partidului, în fle-care comună să pot alege 2 frați.

Numele acestor 3 aleși, deja acum trebuie trimiși la partid. Adresa este următoare:

„Adevărul“ Bupapesta, VIII., József-körut 18.

Să nu fie nici o comună românească, de unde să nu vină cel puțin 2 trimiși.

Atent! Celor aleși să nu uitați a le da spese de drum. Intreținerea în Budapesia va fi 3 zile. Locuința vor căpeta frații în Budapesta pe nimica. Insa de traiu au să îngrijască ei. Fiindea la congres vor fi mii și mii de muncitori din țara întreagă și partidul astfel are să se îngrijască de multe locuințe, ar fi bine, ca frații deja acum să trimită numele deputaților aleși la congres, ca să ne putem îngriji la vreme de locuință.

Grăbiți și aiegeți-vă deputați.

Dumnezeu și dracul.

Intr'una din zile, Dumnezeu se luă la întrecere cu Dracul. De pildă: făsem Dumnezeu lumină, făcea și Dracu întunec; făcea Dumnezeu floricele, făcea și Dracul buruienii încât dela o vreme și lui Dumnezeu îi era necaz.

— Bre! Bre! Bre! Să gândi Dumnezeu. N'apuc să încep una și Dracul sfârșește alta. Ia să pun capăt la toate acestea.

Și luând cu pumnul țărîna plăznueste iute oamenii.

— Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul cu toții frățeste, împărțiți între voi de o potrivă tot ce se află pe dânsul, le zise Dumnezeu voios.

Dracul mai întâi s'găiește ocbil și rămâne ca trăsnet de ciudă. Apoi își pune vârful cozei și plăznueste pe căpcauni.

Acești căpcauni se numesc acei cari sugou sângele bietului muncitor, cum de pildă avem și azi de acei cari nu ți dă în schimbul muncii decât ca să ți fi viața de azi pe mâine fără să poți agonisi ceva.

Voi iubita mea odreală, le zise dracul. să vă bateți joc de oamenii aceia pe cari i-a făcut Dumnezeu. Să le furați de va fi cu puțință și măduva din oase, numai voi să trăiți bine și liniștiți.

— Și de atunci rămase pe lume căpcauni, adică de aceia cari nu se satur mîncînd cu 10 iinguri, și oamenii buni cari muncesc numai pentru alții. Ori-ce pas, ori-ce mișcare făceau oamenii pe pământ, căpcaunii (oamenii nesățioși) pe cari îi făcuse Dracul din vârful coadei, se țineau în calea lor până căn, la urma urmei. isbutiră căpcaunii, să împartă ori-ce suflare, tot în turme ca pe oi. La așa izbândă mare, nici chiar Dracul nu gîndea.

Cine ar fi crezut vre-odată să se întample oșo poznă! Singurii oamenii aceia pe cari îi zămislise Dumnezeu, să deie încredere căpcaunilor pe cari îi făcuse Dracul, și în același timp să aștepte dela dînsul îndreptarea soartei lor.

Căpcaunii (nesățioșii) au început din ce în ce mai mult să devie mai lacomi, și a prinde rădăcină, prostind pe ceilalți zicându-le:

— Nouă ne este dat să trăim numai, muncind voi pentru noi. Deși v'a făcut pe voi Dumnezeu, dar nu aveți dreptul la nimic. decât numai la ce ne-om milostivi noi a vă da. Dar de atunci este multă vreme și noi nu mai povestim.

— Vedeți? ziceau căpcaunii între ei. Am îndeplinit voința noastră, am făcut pe om ne-om! Noi suntem stăpâniii lumii, iar ei turme de oi! Noi deacum să stăm numai, să ne facem toți domni; moicimeea cea proastă să muncească, să muncească pentru noi. „Numai de nu s'ar găsi nimeni să ți deștepte, că și ei au drepturi pe acest pământ, și vor asculta numai de noi, putem să ne plimbăm voioși! Căci de prostiți, i-am prostiți după placul nostru, și nu mai pot zice nici pis!“

Dar un proverb zice: „Frica păzește pe penii“. Pentru a domni domniții liniștiți și nesuperați de nimeni, puse biruri pe toți oamenii, pe plătiri clântăii ca să latre într'una, când vrezum om n'ar fi supus. Mo-

icimea să nu asculte decât de popă și de domni, căci altfel va fi vai de capul ei...

Clântăii puși de pază. de ajungea la bătrânețe și nu puteau decât să mărie, să treceau atunci la „pensie“. Alții proaspeți luau locul, foarte veseli de așa plească.

Stăpîniră căpcaunii, stăpîniră ani de zile, de nici frunza nu se mișca de groaza lor. Mai târziu, pe neașteptate începu să latre un clântău, pe urmă altul, de credea că este la stână.

— Ce'i Bălan? Ce'i Roșca, dragă? întrebă căpcaunii tare îngrijați.

— Nici noi singuri nu știm ce'i, răspunseră clântăii domoliți. Măriele voastre, cinstiți domni, ne-ați pus să păzim ne-oamenii; însă ce să vezi, acum de odată ne trezim numai cu oameni!

— Insa ce fac? Ce fac? răcniră căpcaunii speriați.

— De altmintrelea, nimic nu fac! Stau de vorbă liniștiți.

— Proști! dobitoaci! strigară căpcaunii mînioși; și ce spun ei între ei?

— Chiar de geaba ne hulesc măriele voastre, răspunseră bătrânii bosumflați. Noi am stat cu ei de vorbă și am auzit cele ce spun. Zic că de acum înainte nu vor mai fi proști, să asculte prostiile care es din gura Mărielor voastre. Au așteptat ani întregi bine dela d-voastră, și de acum spun cu hotărîre, că se vor îngriji singuri de cojocul lor, și ver căuta să și formeze ei singuri partidul muncitorilor sau partid socialdemocrat, alegânduși oamenii în Dietă (casa țării) care să se intereseze atât de muncitorii plugari dela sate, cât și de muncitorii de pe la orașe. — Și iatăi acum oamenii din neoamenii ce erau.

Atunci căpcaunii se speriară groesnic și începură să se schimbe la fețe; iar oamenii stînd pașnici, se mirau de sbuciumul lor.

— Ce să facem? Ce să facem? Să văicăreau cu jale, căpcaunii amăriți.

Și văicărîndu-se cu toții, căpcaunii cei bătrâni, izi aduseră aminte îndată de pe cînd erau în floare. Iși aduse aminte de doi dulăi bătrâni, ce'i slujise cu credință și erau vrednici căpcauni.

— Numai de nu ar fi chiorăt s'ermanii. E foarte mult de atunci.

De aceea unul dintrînsii, se sui într'un vîrf de copac și cât îi luă gura, sbieră de trei ori în șir:

— Uuu... nea Sandule Turcitu! Nea Telemău-Tănasă! Nea proști pământului! Aici la noi cu limba scoasă! Căci țara e în primejdie! Social-democrația ne a coplesit!

Insa de abia sfîrși cuvîntul și veneau, veneau de dudua pământul sub gionatele lor. Veneau în goana mare despre răsărit și apus, doi dulăi bătrâni și răbeigoși.

Dă să muște la dreapta, dă să muște la stînga, se credean nenorciții pe vremea lor, pe cînd erau numai neoamenii. Când găsiră acuma oameni, își sgăiră ochii mari. Frica pe dată îi coprinse, și începură „să urle puternic“, precum urlă vecinic câni, cînd e lună sus pe cer.

— Sunt turbați! prinseră a zice oamenii îngrijiți.

— Așa! strigă un băieți șagalnic. Lasă că le viu acuși de hac!

Și fîră să stea mult la gînduri, pe furis îndată lă atîrnă de coadă câte o tînichca. Fugeau dulăii noștri de le eșau ochii din cap! (Muncitorul).

Trimiteți numele celor aleși la congres, ca partidul să se poată îngriji de locuință.

Răvas.

Dr. poliție.

În Hannovera se va înființa o academie polițială care ar avea dreptul să confere diploma de doctor rerum polițialium „candidaților“. Dacă s'ar înființa și în Budapesta, dar fără doctorat (căci atunci n'ar putea nici guvernul eși la cale cu căpeteniile Mihászna Andrașilor,) o atacare academie, atunci după „F. M.-ország“ capitănul suprem de poliție Rudnay ar trebui să fie rectorul, excelentul capitan de po-

lije Toth Lajos, inspectorul de poliție Pavlik, și șeful detectivilor blândul Krecsányi ar fi profesorii ear' „riguroasele“ ar avea să se facă după „F. Magyarország“ cam în modul următor:

I.

Censorul Tóth: Ce ai face d-le candidat dacă e demonstrațiune în stradă?

Bandidatul: M'ar cuprinde mânia.

Cenz. Tóth: Așa-i și pe mine.

Ce disppsitiuni ai lua?

Candidatul: Aș porunci oamenilor mei să iee jos de loc tableta cu numărul de pe piept.

Pavlik! Valde bene! Minunat.

Tóth Lajos: Ear' dacă vr'un deputat opozițional ar sta în fruntea demonstrațiilor, ce ai face aiunci?

Candidatul: Aș da porunca, cum învață și Tóth Lajos în compediul său: „*Bunul polișist în nucleu*“: „*Faceți bucăți din el!*“

Pavlik: Eminenter! Excelent!

Krecsányi: D-ta praeclare ai luat doctoratul. Gratulez.

II.

Krecsányi: Ai d-ta drag pe socialiști?

Candidatul: Nu face glume d-nule profesor!

Krecsányi: Răspunsul d-tale mă convinge pe deplin, că dumniata ia foarte seriose chemarea, căreți te dedici. Dar' totuși expune-ți puțin vederile, ce ai despre socialism.

Candidatul: Socialiștii sunt gunoii, o bandă tâlhărească o piebe deamnă de pământ și de bătut cu luarea sabiei.

Krecsányi: Adevărat; vorbe înțelepte de sine înțelese, Stil ales sublim, ca al lui Carlyl. Se declar doctor doctissimus.

III.

Censor Pavlik: Domnuie candidat ce ai face d-ta dacă cu ocaziunea unei demonstrațiuni ai întâlni pe un atare eroitor gib, Neumann?

Candidatul: I-ași infige sabia în spatele gibelului.

Tóth Lajos: Eximo modo! Admirabil!

Pavlik: Ear' dacă acest eroitor Neumann nici n'a demonstrat?

Candidatul: Aș zice că nu este adevărat.

Krecsányi: Precum nici n'ar fi.

Pavlik: Bine dar dacă demonstrații s'ar fi împrăștiat deja?

Candidatul: Atunci aș lăsa pe oamenii mei să dărime toate lămpile de pe stradă.

Toth L.: Și...?

Candidatul: Și aș rapor'a, ca mulțimea le-a spart.

Krecsányi: Rigurosul dumnitale a reușit splendid. Te declar doctor summa cum laude.

Jude atacat cu cuțitul.

Un om cu numele Irimie Pehel dela Gurasada, a sărit cu cuțitul asupra judei Farkas dela Iliia. Judele să plimba pe uliță, aând omul numit să apropie de el și trăgând din șerpar un cuțit, să rezezi odată asupra judei, acesta însă sărind în lături, n'a fost lovit; furiosul sări a doaua oară, îndreptând cuțitul spre pântecul judei și-i spintecă caputul de pe el, dar la trun n'a ajuns.

Judele să apără cu băta și făcându-se larmă, atăcătorul o luă la fugă, dar a fost prin și dus la preturi!

Dar' oare pentru-ce a sărit el cu cuțitul asupra judei? de-a bună samă i-s'a făcut vre-o nedreptate din partea judei!

Atent!!!

Trăim vremea urmărilor. Frații noștri din țara întroagă de-a bună samă vor avea multe chinuri de suferit. Nime să nu-și peardă nădejdea. Rugăm pe frații noștri, ca ori-ce li-se întâmplă, îndată să scrie partidului.

Să deee răspnns poporul!

— Invitare la abonament, —

Trăim zilele grele ale apăsării. Dușmanii muncii, lipitorile s'au așezat pe capul nostru și vreau să ne sugrume. Vreau să oprească strigatul nostru după dreptate și după muncă. Văzând, că cu oprirea adunărilor nu pot ajunge la nimica, s'au hotărât a ne iua foaia = *Adevărul*.

Săptămână de săptămână ne canfiscă foaia și prin aceasta ne fac daune mari. Dar noi nici odată nu ne perdem nădejdea. Tipărim foaia și a doua oară, dar frații totdeauna primesc foile, deși goale. Insa locurile cele goale vorbesc mult. Acele locuri arată, că în Ungaria, muncitorii nu au drepturi și nici nu vor avea drepturi, până ce nu vor pune umăr la umăr și fără teamă vor pretinde: drepturi și pâne.

Fraților! Autoritățile nu dau îngădueli la adunările noastre. Astfel glasul nostru, jalele noastre nu să aud la adunări. Trebuie dară să răspândim foaia. Să se cetească negru pe alb, durerile și cererile poporului muncitor român. *Adevărul* trebuie răspândit în toate părțile. *Adevărul* să nu lipsească din mâinile nici unui muncitor român. *Adevărul* să fie răspândit în mi și mi de exemplare. Adunările ni le pot opri, dar ce'i scris în foaie, aceea nu o șterge de acolo nimenea și lumea întreagă are să cetească jalbele poporului român.

Să fie astfel datorința fiecărui român de bine a răspândi cea mai bună și cea mai ieftină foaie românească: *Adevărul*.

Prețul „Adevărului“.

„*Adevărul*“ costă pentru Ungaria:
pe 1 an 3 coroane 20 fileră
„ 1/2 „ 1 coroață 60 „
„ 1/4 „ — „ 80 „
„ 1 lună — „ 30 „

Pentru România și alte țări din Europa:
pe 1 an 6 franci
„ 1/2 „ 3 „

Pentru America:
pe 1 an 2 dolari
„ 1/2 „ 1 „

Banii sunt de a să trimite pe adresa:

„*Adevărul*“, Budapesta,
VIII., József-körut 18 sz.

Fraților! Răspândiți „*Adevărul*“ în toate părțile, căci acesta este interesul nostru spre a ne lumina.

Numai acel muncitor va putea înainta, care cetește și învață.

Hrana săteanului.

Una din cele mai de căpetenie preocupări e aceea a sănătății și vigoarei poporului. ca une de care atârână putsrea statului. Și dacă în țările cele mai înaintate i-să dă toată îngrijirea, cu atât mai mult trebuie să o avem în vedere noi, cari, cu toate că am făcut mult în această privință n'am făcut încă destul. Cei chemați la această orînduire 'și-au dat toată osteneala și caută a nu lipsi pe nici un cetățean de binefacerile medicinei și ale științei.

În timpul din urmă silințele pentru atingerea diferitelor boale au luat chiar un avânt puternic, care ne îndreptățește la cele mai frumoase speranțe. Trebuie dar', ca măsurile ce se vor lua să fie îndreptate și asupra sănătății și vigoarei publice cari își au isvorul în hrana bună, îndestulitoare, în traiu cumpănit, de oare-ce cu cât alimentele (mâncărurile) vor fi mai îndestulitoare și hrănitoare, iar viața mai chibzuită, cu atât omul e mai sănătos, mai puternic și mai bine făcut, putând suferi cu înlesnire nevoile vieții și numeroaselor boale.

Țărâncea noastră suferă prea mult de acestea, după cum am putut vedea chiar în dese mele călătorii la țară, ceea-ce mă face să dau următoarele sfaturi țărâncei.

Dintre acestea amintesc aci numai unele precum: cultivarea pământului în vederea unui rod mai bun; creșterea vitelor și mai ales îngrijirea și ținerea vacilor, așa, ca fiecare gospodar să poată avea peste tot anul lapte; cultura legumilor, creșterea pasărilor etc.

Stăruiește mult mai cu seamă asupra vacilor cu lapte, și asupra legumelor, a căror lipsă e adenc simțită, de oare-ce țărâni, ori cât de mult ar â prins de pe bucate, nu se îndură a trăi mai bine. Și chiar dacă cumpără une-orl' de ale mâncării mai bune, apoi sunt siliți a le plăti scump, dând altora bună parte din câștigul muncii lor.

Afară de aceea, laptele, brânza, legumele, ouăle și pâinea, pot întreține starea sănătoasă și lucrarea regulată a trupului, chiar fără ca să mâncăm paseri, carne și pește; legumele împreună cu laptele și cu ouă sunt trebuincioase omului muncitor, și cum la țară se pot avea cu mai puține cheltueli, e de dorit să se caute a face pe sătenii să înțeleagă însemnătatea lor, căci sunt foarte hrănitoare.

Într'adevăr, hrana având de scop îndreptatea perderilor trupesti și întreținerea puterii corpului, trebuie alese printre cele mai hrănitoare, adică din acelea cari pot să întrețină singure viețal

Țărâni noștri nu sunt tocmai dintre cei mai lipsiți; sauza însă esre-i fac să trăiască rău. e neștiința. Cu ce le stă la îndemână și cu ce ar mai putea agonisi cu puțină bună-voință și osteneală, ar putea să ajungă la o stare mai bună. Așa pentru a nu vorbi de toate, înțerea unei vaci cu lapte, niște paseri și 2 rimători în curte o grădină cu zarzavat (varză) și poame, le-ar da tot anul hrana îndestulitoare și bună și i-ar scuti de multe neajun-uri și mai cu seamă de boale, cari aduc perdere de vreme de câștig și alte pagube. Să va zice că acestea costă bani și muncă, dar nu e mai puțin adevărat, că țărânul cu puțină chibzuită ar avea destul timp liber, iar cât pentru cheltueli le-ar scoate cu prisos, căci pe de o par,e n'ar mai fi nevoit a-și cumpăra parde din hrană dela alții, iar pe de altă, trăind mai bine, munca va fi mai spornică.

Pentru aceasta putem lua de pildă pe muncitorii italieni cari vin la noi în țară. Aceștia să hrănesc mult mai bine decât ai noștri. sunt mai tari, munce-sc mai cu spor și sunt mai biue plătiți.

Țărâni noștri mănâncă zarzavat, foarte puțin lapte și numai rar carne, dar nu sunt cătuși de puțin îndestulitoare, fie că nu au îndeajuns, fie că le mănâncă fără pregătirea cuvenită.

Astfel murăturile, ardeii și altele, cari alcătuiesc o bună parte din hrana sătenilor, nu sunt aproape de loc hrănitoare, pe când laptele, ouăle, fasolea, mazărea, sunt foarte hrănitoare. Acestea, gătite bine și mâncate cu mămăligă bună, cu cartofi și din când în când cu pâine, sunt cea mai bună hrană, fără a mai vorbi de peștele proaspăt sau sărat, care încă e hrănitor și costă eștin.

Totul e să dăm îndrumarea cuvenită, să sfătuim pe sătenii a să îngrijii mai mult de hrana și de sănătate și să-i înlesnim prin toate mijloacele de putință. Aceasta e de datorința fiecărui om luminat din îndoit punct de vedere, ca om cu iubire de semenul său și ca patriot, de oare-ce muncind pentru sănătatea sătenilor, ridicăm țara punându-i temelii puternice, de cari să se slărine vrăjmașii vremurilor viitoare.

Munca, de altfel, alungă uritul, relele și sărăcia, și dacă ea să restrînge și asupra semenilor noștri, ne aduce bucuria sufletescă a omului care și-a făcut datorința.

Ioan Kalenderu.

Răspândiți „*Adevărul*“ în toate părțile! Tot felul de scrisori, întrebări și corori sunt de a să adresa: „*Adevărul*“, Budapesta, VIII., József-körut 18 sz.

Cronica.

— **In viața politică** nu se schimbă stările. Prim-ministrul Tisa, după-cum scriu foile, nu o să ducă mult, fiindcă el cu puterea vrea să apere drepturile. In casa țării asemenea nu merg lucrurile bine. Țara încă tot este în stare afară de lege. Asentările încă nu s'au ținut și așa să vede, că încă nici nu se vor ținea așa curând.

— **Lupta între japonezi și ruși** încă tot curge. Poporul japonez, cere este cu mult mai slab și mai puțin, ca rușii, a bătut de mai multe-ori pe ruși. Țarul rus acum ar vrea să facă pace.

— **Moarte înaintea judecătorei.** Înaintea tablei regești din Segedin s'a pertractat Vineri procesul directorului dela banca din Csongrád. *Anton Schmidt, acusat, că din vina lui a bancrotat numita bancă.* Pe când presidential cetea actul de acuză, acusatul a fost lovit de apoplexie și peste o oară și-a dat sufletul.

— **Tragica scarte a unui soldat.** In noaptea de Vineri a părăsit soldatul *Malisz* spitalul militar din *Lemyerg*, ca să meargă în despărțământul separat pentru boalele lipicioase, spre a face acolo serviciul necesar.

Nu departe de spital sta ca sentinela soldatul *Bașiuta*. Când s'a apropiat *Malisz* de sentinela, *Bașiuta* a strigat către el conform regulamentului: „*Stai cine-i acolo?*”. (Halt! Wer da?) *Malisz* nu răspunde nimic, ci își continua calea. Atunci *Bașiuta* a puscat asupra lui. Glonțul a străbătut în pântecile sormanului *Malisz* și l'a rănit de moarte. Contra lui *Bașiuta* s'a pornit cercetare.

— **Defraudantul dela ministeriul de interne,** *Coloman Kádár*, despre care am scris la timpul său, că a defraudeat 100,000 coroane, care sumă a pierdut-o apoi la cursele de cal, a fost pedepsit Vineri la 4 ani temniță grea, 6 ani pierderea oficiului și restituirea sumei defraudate. Condamnatul a anunțat recurs.

— **Judecat la moarte.** *Filimon Dan* a ucis anul trecut în aproniere de *Nagyenyed* pe un țeran *Simeon Motyok* și l'a jefuit. Mama lui *Filimon*, ajungând veduvă, și-a pierdut toată moșia, fiind vândută, la licitație pentru datorii. Fiul a voit cu orice preț să răscumpere pământul pierdut. Spre acest scop a jefuit mai întâiu pe un negustor și cu banii jefuiți a răscumpărat o părticică din moșie. Scăpând din temniță a ucis anul trecut pe economul *Simeon Motyok*, ce mergea la țîrg la *Nagyenyed*. Cu banii jefuiți dela acesta (200 coroane) voia să cumpere și restul din moșia părintească. Dar fapta s'a dosoperit și tribunalul din *Torda* l'a judecat la moarte prin streang. Curia a aprobat sentința tribunalului.

— **60,000 lei aruncați în foc.** In orașul *Adjud* a murit zilele trecute șeful de gară, *Petre Vasiliu*. El era cunoscut ca un om de o sgarcenie ciudată și aceasta sgarcenie l'a făcut, ca să se certe cu soția-sa și cu cele două surori și un frate al său. Fiind bplnav de inimă, el a luat împotriva ordinului medicilor o baie de aburi și s'a îmbolnăvit astfel, încât până în trei zile a murit. Cu sgarcenia lui a putut agonisi o frumoasă avere de 60 mii de lei. Nainte de a muri, ne temă ca nu cumva rudele, cu cari trăia foarte rău, să moștenească averea lui, s'a tîrît cum a putut până la sobă și a aruncat în foc bunurile în valoare de 60 mii de lei.

— **Femea hărănă.** Din *Washington* (America) vine știrea, că acolo au srbătorit pe o femeie neagră de 132 ani. Oameni cari au venit să o vază i-au adus în cinste pipă și tutun. Femeia e foarte voinică. Umblă toată ziua la plimbare prin grădina ei, iar pipa n'o lasă nici o clipă din gură.

— **O nefericire în ocnele de cărbuni din America.** In apropierea orașului *Allegheny* de lângă *Pittsburg* în 26 Ianuarie 1904 s'a

intemplat o groaznică explozie în ocna de cărbuni, s'au aprin gazurile din ocna care s'a cutropit cu totul, nici un singur om n'a scăpat cu viață. Foile englezești spun, că în ocna ar fi fost 175 oameni, de trei zile tot sapă după oameni, ca să-i scoată; dăna acuma au scos vre-o 100 oameni morți, mulți dintre ei așa sunt de zdrobiți, încât nu să m'i pot cunoaște că cine sunt. Dintre cei morți români sunt anume: *G. Orban, Gheorghe Ambrosie, Gheorghe Gregor, Ioan Gregor, V. Fleșer, Ioan Mateiu.*

— **Acasta este soarta bietilor muncitori din ocne.**

— **Foc mare în Paris.** In Paris a pustiit un groaznic foc iscat într'o prăvălie, în urma căreia întreaga casă a fost cuprinsă de mistuitoarele flăcări. S'au intemplat și lucruri înfiorătoare. Cei-ce n'au avut timp să scape, au eșit pe balconul din catul 5, cerând ajutor. Doauă femei au înebunit de spaimă, sărind de pe balcon în uliță. Afară de aceste au căzut jertfă încă noauă persoane.

După foc an fost aflați 12 morți, dintre cari au fost 5 bărbați, 5 femei și 2 copii. Afară de acestea 2 femei, cari să luptau cu moartea, au fost duse la spital. Aceste pierderi de vieți să atribue și faptului, că portarul n'a dat voce să între nimenea dintre cei-ce voiau să dea întâiu ajutor nefericitorilor.

— **Femea fără mâni și fără picioare.** In zilele trecute a venit la *Budapesta* o româncă, care n'are nici mâni nici picioare, dar pentru aceea, cu gura știe coase și împleți așa de frumos încât la espotia din *București* a câștigat medalia de aur pentru o cusătură foarte frumoasă cusată de dênșă.

— **Foc mare în Lipova.** Din *Lipova* se serie: Joi noaptea spre Vineri s'a eprins marle magazin de spirit al firmei *Roth și Jellinek* de aici. Au ars peste 400 buți de spirit, cari au explodat, așa că mompierii din *Lipova și Radna* nu au putut să facă altceva, decât să apere casele învecinate. Pafiuba se urcă la 80 mii cor., dar magazinul a fost asigurat pe 170 mii la trei bănci de asigurare.

— **Suspendarea unui învățator.** Din *Suștra* se serie: Învățătorul nostru, *Nicotae Tokera*, a fost suspendat de către V. consistor atât dela beneficiu cât și dela oficiu. Frumos dascăl!

— **Socialiștii bărațeni.** Controla serie: „*Procuratura din Timișoara*, după-cum aflăm. Miercuri a primit mai multe protocoale despre cercetările pe care un esmis al ei le-a făcut cuiburile socialiste sërbești *Bavaniste, Deliblata și Galia.* Poporația după-cum reiese din mai multe ascultări, nici nu știe ce-i socialismul și ea, în credință că i-să va îmbunătăți starea materială, a fost trasă pe sfoară de către agenții speculanți din Pesta. După-cum ni-să comunică deodată cu esmisul procuraturei și dl v.-span *Kabdebo Geryely* încă a fost în comunele inficiale de socialism și și dumniașă va face raport congregației viitoare a comitatului *Timiș* și va lua măsurile de lipsă pentru împiedecarea lătirii socialismului.”

Zudarnic!

— **Știri mărunte.** La marele comerciant din *Timișoara*, *Păul Pisica*, a fost angajat de calfă de măcelar un anumit tîner cu numele *I. Posmanisky*. Miercuri trecută calfa a fost cercetat de un cunoscut al lui, pe care le imbiat cu vin. Când a închinat *Posmanisky* a fost lovit de apoplexie de inimă și tînerul numai de 26 ani a murit imediat. — *Servitorul Martin Zamfir din Lișet* a fost găsit mort in noaptea de 2 Martie. Să dă cu socoteala că a fost omorît, de oare-ce s'a aflat o seure lângă el. Cercetarea s'a intr'odus. — *Medicul Jacobsohn din București* și-a omorît nevasta, pentru-ca să capete după moartea ei cole 120 mii fr. pe cari a fost asigurată. — *Ioan Onica și Isac Grün* au fost deținuți în *Hațeg* pentru-că au falsificat bani de câte o enroană.

— **O „babă hircă“.** Săptămâna trecut a răposat in *Kataszentmárton* (*Sămar*) femeia *M. Beresák* in etate de 130 ani. Adevărată „*babă hircă*“! Dintre nepoții ei cel mai tîner e de 50 ani și e primarul comunei.

— **Cum tractează Rușii cu inamicul?** Comandantul trupelor engleze din *China* de nord a dat în judecată pe redactorul *Iohn Cowen* dela ziarul „*China Times*“ pe motiv că agită pe Chinezii la rășboiu. Redactorul *Cowen* a scris cu asprime in ziarul său, cum maltratează Rușii pe Iaponezii desarmați.

Tribunalul a decis, că *Cowen* să dea garanță, că se va purta de aci încolo corect. *Cowen* a protestat energie și a declarat că are drept să facă critică. Tribunalul nu ște încă ce să facă: să-l alunge pe *Cowen* de pe câmpul rășboiului, sau nu.

— **Când popa-i hoț.** Vineri, în 26 Februarie la 4 ore d. a. protopopul *Iuliu Dan* din *Făgăraș*, in cafeneaua dela „*Lauritsch*“, a fost in numele legii arestat de gendarmii. La această veste a cuprins mare spaimă pe toți prietenii lui, cari au și încercat să-l ajute, însă toate sfortările și intervenirile unor persoane, cari să girează a fi cu innuință, nu i-au putut ajuta nimic. Cercetarea durează de două zile și să vorbește, că mulțime de cambii falsificate de *Iuliu Dan* s'ar fi aflat până ucum. Suma cambiilor falsificate nu să știe încă, dar să este mare.

Mi-să spune, că la interogator a recunoscut, că Joi c'o zi înainte de a fi deținut, a șterpetit dinaintea contabilului dela „*Furnica*“ doauă cambii și a fugit cu ele la banca sășească din loc, iar doi membrii, cari erau acolo, au alergat după el cu capul gol, ca să-l prindă. A mai recunoscut multe alte, dar a și negat. Casul ac:sta a produs mare senzație in întreg comitatul. Șiruri lungi de oameni, cu cari *Dan* a stat in reiații, să ved întrând și eșind mereu dela judele instructor și prin toate colțurile vezi câte 3—4, cu deosebire preoș, cari il blastamă.

Știrea ce ni-se trimiie e de tot întristătoare, căci pățania urită a lui *Dan*, cu care acum să ocupă și foile stéine, dă și altora de vorbit despre unii oameni d'ai bisericeii nevrednici de poziția ce au ocupat-o. (C.)

Scrisori.

In numărul viitor începem o rubrică nouă. Vom publica scrisorile fraților, in cari să cuprind jalbe.

Dacă frații vreau, ca scrisorile lor să agară in foaie, să scrie desehilim.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Mărfuri:

Cursul din 4 Martie 19s4.

per 50 chile

1904 grâu de Apriie	— — —	8.72—8.73
„ sêcară	„ — — —	6.91—6.92
„ ovês	„ — — —	5.81—5.82
„ cucuruz de Maiu	— — —	5.51—5.52
„ grâu nou de toamnă	— — —	5.79—5.80

Prețurile scad.

Cursul pieței din Timișoara.

Grâu: 75 chlgr. prețul per mm.	7.98—8.00
„ 76 „ „ „ „	7.—7.10
„ 77 „ „ „ „	8.10—8.20
Sêcară — — — — —	6.—6.10
Orz — — — — —	5.20—5.25
Ovês — — — — —	4.90—7.00
Ovês ciuruit — — — — —	4.90—4.96
Cucuruz nou — — — — —	5.—5.10

Prețurile să urcă.

Posta redacției.

Nr. „2597“. Nu putem lua in seamă asemenea lueru. Ii lipsește orice, viața, nici formă nici stil, o păstrăm in cazul eventual.

Editor: Partidul socialdemocrat din Ungaria.

Redactor responsabil: Aurel Cristea.

Tipografia Fried & Krakauer, Budapesta, Lázár-u. 15